herpy

AGAMER

Bibron's Agama

Agama bibronii

Agama bibronii er en mellemstor, dagaktiv klippeagam fra Marokko og de nærmeste dele af Algeriet og Vestsahara. Hannen får i yngletiden kobberorange hoved og blålilla krop. Arten kræver et rummeligt, tørt terrarie, en meget varm solplads, kraftig UVB og køligt om natten. Der findes kun lidt viden om pasningen.

Familie: Agamidae Tidligere navn: *Agama impalearis*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**25-30 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-15 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Klippeboende og jordboende**
Biotop	**Halvørken og klippeterræn**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**120 × 60 × 60 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-32 °C**
Hotspot	**38-43 °C**
Temperatur, nat	**16-20 °C**
Luftfugtighed	**30-50 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Kost	**Insekter og planter**
Holdes	**Enkeltvis eller 1 han med flere hunner**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**12-24 mdr.**
Kuldstørrelse	**5-23 æg**
Kuld pr. år	**1-2**
Inkubation	**41-67 dage** ved 28-32 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten er ikke opført på CITES eller i EU's bilag, så der kræves ingen CITES-papirer. Ingen agamer står på den danske liste over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015), og arten er ikke på EU's liste over invasive arter.

Om arten

Agama bibronii er en slank, mellemstor agam med kraftig hale, stort hoved og grupper af pigge ved øret og på begge sider af halsen. Rygskællene er ens store og kraftigt kølede, og struben er foldet. Voksne dyr bliver 25-30 cm inklusive hale, hvoraf omkring halvdelen er hale. Hannerne er størst og har bredere kam og en række porer foran kloakken.

Farverne varierer meget og skifter med temperatur, sol, alder og stemning. Unger er grå- til blågrå med små knopper, hvor piggene senere kommer. Voksne hanner er i yngletiden kobberorange på hoved og forkrop, med blålilla bagkrop og lyse ringe på halen. Hunnerne er overvejende blågrå med gulorange ryg og røde striber. Den store forskel mellem kønnene gør dem lette at skelne som voksne.

Det gyldige navn er *Agama bibronii* Duméril, 1851. I mange år blev navnet anset for optaget af en anden agam, og arten blev derfor ført som *Agama impalearis* Boettger, 1874. Siden 2021 er det slået fast, at det ældre navn ikke var optaget, så *A. impalearis* er et unødvendigt erstatningsnavn og dermed et synonym. Det yngre navn bruges stadig i mange kataloger og i handlen, men det er samme art. Genetiske undersøgelser tyder på to afgrænsede slægtslinjer, en nord og vest for Atlasbjergene og en syd og øst for dem, som måske er to arter. Dyr af ukendt oprindelse bør derfor ikke krydses.

Arten er hurtig og vagtsom og ikke et dyr at håndtere. Den klatrer sikkert på lodrette klipper, løber hurtigt og søger straks ly. Hale, der knækker, regenereres ikke. Der er ikke dokumenteret en levetid i fangenskab; 10-15 år er lånt fra *Agama agama*.

Udbredelse og levested

Agama bibronii lever i Marokko, i Vestsahara og i det nordlige Algeriet. Mod øst er den fundet så langt som til Batna-provinsen. Den findes muligvis også i det nordlige Mauritanien, men det er ikke bekræftet, og landet er ikke vist på kortet. Udbredelsen har sit tyngdepunkt i Marokko, hvor den er blandt de almindeligste krybdyr.

Arten er også nævnt fra det sydlige Spanien, men fundet er usikkert, og det er ikke vist på kortet. Fund længere mod syd og øst i Sahel hører til andre arter af *Agama*, bl.a. *Agama agama*.

> **Oprindelig udbredelse:** Marokko, Vestsahara og Algeriet.

LEVESTED

Agama bibronii findes i næsten alle landskaber fra fugtige til tørre områder, men er mest talrig i klippeterræn. Den lever på stenmure, stenrøser, klippefremspring og i kanten af dyrkede marker, og på steder uden sten bruger den hule træer. Den er sjælden i selve Sahara.

Arten er dagaktiv og soler sig meget, især forår og efterår. Midt på dagen om sommeren trækker den i skygge eller ned i hulen. Hannen holder til på en sten eller stenhob med udsigt over sit territorium på 100-500 m². Om natten og ved fare søger dyret ned i en hule under en sten, i en jordbanke eller i en gnaverhule.

Føden er hovedsageligt leddyr som edderkopper, biller og myrer, men små øgler og blomster spises også. Blomsterne giver væske, hvor nedbøren er sparsom. Parringen begynder om foråret og forløber over sommeren; ca. en tredjedel til halvdelen af hunnerne lægger to kuld om året. Hunnen lægger æggene i fugtig jord i 5-10 cm dybde.

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt viden om pasningen af *Agama bibronii*. Arten er sjælden i terrarier, men er opdrættet over flere generationer. Målene og temperaturerne her er lånt fra *Agama agama*, som har lignende størrelse og levevis, og tilpasset artens klima: tørt, solrigt og med kølige nætter.

Et voksent dyr skal have et terrarie på mindst 120 × 60 × 60 cm (længde × bredde × højde). Vælg gerne større. Arten er en hurtig klatrer, så stor gulvflade og flere niveauer af sten og kork udnyttes fuldt ud. Hold en han alene eller med en hun, og to hanner må aldrig bo sammen.

Brug en bund af sand blandet med lidt jord i et lag på 5-8 cm, så dyret kan grave og have et sted at gemme sig. Meget fint, støvet sand bør undgås. Indret med flade, stabile sten, skiferstakke og kork, så dyret kan klatre op og holde udkig. Mindst tre gemmesteder i forskellige temperaturzoner er et godt udgangspunkt. Alt skal stå fast, for dyret er energisk og graver tingene ned. Låget skal kunne låses, for dyret er meget hurtigt. Fjern uspiste insekter inden lyset slukkes, og skift sandet helt hver 3.-4. måned.

TEMPERATUR

A. bibronii skal have en tydelig gradient. Solpladsen skal have en overfladetemperatur på 38-43 °C, målt med et infrarødt termometer. I resten af terrariet er der 24-32 °C. Brug en halogenspot over en flad sten eller skiferplade, og sæt termostat på alle varmekilder.

Om natten slukkes lamperne, og temperaturen skal falde tydeligt, til 16-20 °C. Nattemperaturen er ikke dokumenteret for arten; tallet passer til et tørt klima med kølige nætter. Er rummet koldere, bruges et keramisk varmelegeme på termostat, som ikke lyser.

Om vinteren bliver arten mindre aktiv i naturen, især de voksne dyr, men en egentlig vinterhvile er ikke dokumenteret. Skal temperaturen sænkes om vinteren, gøres det gradvist og kun med et sundt, velnæret dyr.

Læs mere: Varme og temperatur Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal ligge på 30-50 %. *Agama bibronii* kommer fra tørre til halvtørre egne, så terrariet skal være tørt, med god ventilation. Forstøv væggene let en eller to morgener om ugen; dyret drikker gerne dråber. Stil desuden en lav skål med frisk vand i terrariet, og skift vandet dagligt.

For tør luft giver problemer med hudskiftet, især på tæer og halespids. Fugt kombineret med kulde giver luftvejsinfektioner.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

LYS OG UVB

A. bibronii er dagaktiv og soler sig hele dagen, så den skal have kraftigt lys og UVB svarende til Ferguson-zone 3. Det er lånt fra *Agama agama*, men passer til artens åbne, solbeskinnede levesteder. Brug et T5 HO-rør på 10-12 % i en reflekterende armatur over solpladsen og den varme del af terrariet. Afstanden fra rør til solplads er normalt 25-40 cm afhængigt af net og lampe; kontrollér med en UV-måler. Den kølige ende skal have skygge, så dyret kan trække sig væk.

Hold 12-14 timers lys om dagen styret af et tænd-sluk-ur. UVB-rør mister effekten længe før lyset svækkes synligt, så skift dem efter producentens anvisning, som regel hver 12. måned.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Agama bibronii er først og fremmest insektæder. Giv en varieret kost af godt fodrede insekter: kakerlakker, fårekyllinger, græshopper og i mindre mængder melorme og supermelorme. Fede insekter som voksmøllarver er kun til godbidder. Insekterne må højst være så store som afstanden mellem dyrets øjne. Tilbyd lidt grønt og blomster hver uge, fx mælkebøtteblade og -blomster, men ikke salat og spinat som fast kost.

Unger fodres dagligt. Voksne får insekter tre gange om ugen, så de ikke bliver fede. Fjern uspiste insekter, inden lyset slukkes.

Støv insekterne med kalk uden D3 ved hver fodring, når UVB-lyset er i orden, og giv et vitaminpræparat med D3 hver anden uge. Er UVB-lyset utilstrækkeligt, bruges kalk med D3 ved hver anden fodring, men det kan ikke erstatte UVB. Fodringsmængder og kosttyper er lånt fra *A. agama*.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

A. bibronii er hurtig, vagtsom og territorial. Hannerne forsvarer et område med truende positurer: de hæver kroppen, pumper med forbenene, spiler struben ud og slår om sig med halen. To hanner må aldrig holdes sammen. En han kan holdes med en hun i et stort terrarie med mange gemmesteder, men hannen er vedholdende i yngletiden, så hunnen skal kunne undgå ham.

Dyret søger ikke kontakt og er ikke et dyr til daglig håndtering. Hvis det fanges, kan det spille dødt for derefter at flygte. Tag aldrig dyret i halen. Hale, der knækker, vokser ikke ud igen. Et dyr med gode gemmesteder er roligere og viser flere farver.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen af *Agama bibronii* er større, har bredere hoved og højere kam end hunnen og har en række porer foran kloakken. Voksne dyr kan kendes på farverne, unger er sværere at kønsbestemme.

Hunner kan yngle allerede i deres første leveår, men flest yngler som 1-2-årige. Sæt først en hun i avl, når hun er fuldvoksen og i god kondition.

PARRING

I naturen følger parringen forår og sommer. Sæt hannen til hunnen i et stort terrarie med mange gemmesteder, så hunnen kan undgå ham. Hannen nærmer sig i cirkelbevægelser, hunnen buer ryggen og løfter krop og hale, og hannen tager fat i hendes nakke. Hold øje med hunnen, og skil dyrene, hvis hun får sår eller holder op med at æde.

ÆGLÆGNING OG KULD

En drægtig hun bliver tydeligt rundere. Giv hende en æglægningskasse med 10-15 cm godt fugtigt sand eller jord, hvor hun kan grave et hul på 5-10 cm. Et kuld er på 5-23 æg, i gennemsnit omkring 14, og store, ældre hunner lægger flest. En hun kan lægge to kuld i en sæson. Hunnen går ned i redekassen, lægger æggene og forlader dem.

Uden et egnet sted kan hunnen holde æggene tilbage, og det kan blive livstruende. Giv hende rigeligt foder og kalk før og efter æglægningen.

INKUBATION

Tag æggene forsigtigt op uden at vende dem. Læg dem i let fugtig vermiculit eller kokosfiber i en rugemaskine ved 28-32 °C. Ved 28 °C klækker æggene efter omkring 67 dage, ved 32 °C efter 41-46 dage. Klækningsprocenten er højest ved 28-34 °C og lav ved 26 °C og 36 °C; ved 20 °C klækker æggene ikke. Ved 26 °C og 36 °C bliver alle unger hunner.

Kønnet afgøres af rugetemperaturen: ved 28 °C bliver kun omkring 10 % hanner, ved 30 °C omkring halvdelen og ved 32-34 °C 30-60 %. De største unger fås ved 28-32 °C. Hold temperaturen stabil.

OPDRÆT AF UNGER

Hold ungerne adskilt fra de voksne i et terrarie med samme indretning, mange gemmesteder og UVB. Ungerne har små knopper, hvor piggene senere kommer. Fodr dagligt med små insekter, støvet med kalk. Skil hannerne fra hinanden i tide, for de bliver territoriale. Vækst og tid til kønsmodenhed er ikke nærmere dokumenteret i fangenskab.

Sundhed og typiske fejl

De fleste sygdomme hos *Agama bibronii* skyldes fejl i pasningen. Typiske problemer er:

- Knogleskørhed (metabolisk knoglesygdom) ved for lidt UVB og kalk. Tegnene er rystelser, bløde ben og misdannede kæber.
- Hudskifteproblemer ved for tør luft, især på tæer og halespids, hvor gammel hud kan snøre blodtilførslen af.
- Luftvejsinfektion ved for lav temperatur eller for høj fugtighed: hvæsende vejrtrækning, slim ved næseborene og åben mund.
- Fedme ved for mange fede insekter og for lidt bevægelse.
- Indvoldsorm og andre parasitter. Vildfangne dyr har ofte mange, så hold nye dyr i karantæne, og få en afføringsprøve undersøgt.
- Æglægningsproblemer hos hunner uden egnet æglægningssted.

Et sundt dyr har klare øjne, fyldig hale og glat hud uden gammelt skind, og det æder villigt. Krybdyr skjuler sygdom længe, så kontakt en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret taber sig, ikke æder, trækker vejret med åben mund eller virker sløvt.

Læs mere: Karantæne og hygiejne Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.